

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ДАЩУК ЮЛІЯ ЄВГЕНІВНА

УДК 332.122:379.84

РОЗВИТОК РЕКРЕАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ

Спеціальність 08.00.05 – розвиток продуктивних сил
і регіональна економіка

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття
наукового ступеня кандидата економічних наук

Луцьк – 2014

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Луцькому національному технічному університеті Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор
Герасимчук Зоряна Вікторівна,
Луцький національний технічний університет
МОН України, перший проректор

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Кифяк Василь Федорович,
Чернівецький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного
університету МОН України,
заступник директора з наукової, науково-методичної
роботи та міжнародних зв'язків

кандидат економічних наук,
старший науковий співробітник
Гулич Ольга Іванівна,
Інститут регіональних досліджень НАН України,
відділ регіональної екологічної політики та
природокористування

Захист дисертації відбудеться «28» листопада 2014 року о 14⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 32.075.03 у Луцькому національному технічному університеті МОН України за адресою: 43018, м. Луцьк, вул. Львівська, 75.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Луцького національного технічного університету МОН України за адресою: 43018, м. Луцьк, вул. Львівська, 75.

Автореферат розісланий «27» жовтня 2014 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Л. В. Стрижеус

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Сучасні трансформаційні процеси, що відбуваються в регіональних соціально-економічних системах, вимагають нових підходів до розуміння сутності та значення рекреаційного потенціалу регіону, пошуку конструктивних шляхів його розвитку, серед яких підвищення ефективності використання рекреаційних ресурсів, зміцнення конкурентних переваг регіону. Водночас існує необхідність налагодження співпраці між стейкхолдерами, котрі забезпечують розвиток рекреаційного потенціалу, що дозволить нівелювати проблеми, які виникають у рекреаційній сфері регіону, збалансувати систему її управління, сформуванню позитивний імідж регіону.

Вагомий внесок у вивчення теоретичних та прикладних основ формування та використання потенціалу регіону зробили: М.П. Бутко, З.В. Герасимчук, П.В. Гудзь, Б.М. Данилишин, М.І. Долішній, С.І. Дорогунцов, В.К. Євдокименко, В.П. Руденко, Д.М. Стеченко, Л.Г. Чернюк та інші. Рекреаційний потенціал (РП) регіону та окремі питання реалізації регіональної політики розвитку рекреаційної сфери розглядали у своїх роботах: Н.О. Алешугіна, О.О. Бейдик, І.В. Бережна, М.В. Гудзь, О.І. Гулич, М.В. Глядіна, І.В. Давиденко, В.Ф. Кифяк, В.С. Кравців, Н.В. Коленда, О.О. Любіцева, М.П. Мальська, Л.Ю. Матвійчук, В.І. Мацола, О.С. Молнар, Т.І. Ткаченко, Л.М. Черчик, Ю.В. Шабардіна, О.І. Шаблій, І.В. Школа, Е.В. Щепанський та інші.

Серед зарубіжних науковців варто відзначити дослідження таких вчених, як: Л. Мітчел, І.В. Зорін, В.О. Квартальний, А. Ковальчик та інші.

Водночас питання комплексного розвитку регіону через нарощення його рекреаційного потенціалу та вибір відповідного типу регіональної політики досі залишаються відкритими. Так, додаткового вивчення потребують аспекти, що стосуються розуміння сутності потенціалу регіону, розгляду структурних компонентів РП, пошуку джерел його нарощення і шляхів ефективного використання. Складність, недостатня вивченість та невирішеність на теоретичному, методологічному й прикладному рівнях даної проблеми зумовлюють вибір теми дослідження, визначають його актуальність, мету та завдання.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Основні положення дисертаційної роботи пов'язані із завданнями, визначеними Державною стратегією регіонального розвитку на період до 2015 р. (Постанова Кабінету Міністрів України №1001 від 21.07.2006 р.), Державною цільовою програмою розвитку туризму та курортів на період до 2022 р. (Розпорядження Кабінету Міністрів України № 638-р від 01.08.2013 р.), Регіональною програмою розвитку культури, мистецтва і туризму у Волинській області на 2011–2015 рр. (рішення Волинської обласної ради №3/13 від 03.03.2011 р.). Робота є складовою частиною науково-дослідних держбюджетних тем і робіт Луцького національного технічного університету: «Механізми формування регіональних інтеграційних систем в умовах сталого розвитку» (№ д/р 0112U000288), де застосовано авторський підхід до оцінки рівня розвитку РП регіону; «Обґрунтування комплексної програми розвитку туристично-рекреаційної сфери у транскордонних регіонах»

(№ д/р 0112U000291), у межах якої сформовано стратегії розвитку РП регіонів (довідка про впровадження № 13-20-34 від 03.01.2014 р.).

Мета і завдання дослідження. Мета дисертаційної роботи полягає у розробці теоретичних, методологічних засад і практичних рекомендацій з питань розвитку економіки регіону через нарощення його рекреаційного потенціалу.

Досягнення мети дослідження зумовлює необхідність визначення й розв'язання таких завдань:

- визначити економічну сутність поняття «потенціал», виокремити його змістові складові на регіональному рівні, а також репрезентувати основні структурні компоненти рекреаційного потенціалу регіону;

- обґрунтувати концептуальні засади формування регіональної політики розвитку рекреаційного потенціалу регіону;

- розкрити територіально-галузеві особливості розвитку рекреаційного потенціалу регіону;

- сформувати методичний підхід щодо визначення рівня розвитку рекреаційного потенціалу та здійснити його аналіз і оцінку на прикладі регіонів України;

- розробити підхід до вибору стратегії розвитку рекреаційного потенціалу регіону;

- обґрунтувати шляхи удосконалення регіонального менеджменту взаємодії між стейкхолдерами;

- сформувати маркетингове забезпечення розвитку рекреаційного потенціалу регіону.

Об'єктом дослідження є процес розвитку регіону через нарощення його рекреаційного потенціалу.

Предметом дослідження є теоретичні, методологічні та прикладні засади розвитку рекреаційного потенціалу регіону.

Методи дослідження. В основу методології дослідження покладено такі наукові методи:

- системного аналізу, логічного узагальнення, синтезу, порівняння, індукції та дедукції – для визначення сутності РП регіону, представлення його структурних компонентів, типології взаємозв'язків між стейкхолдерами (пп. 1.1–1.3), розробки системи показників для діагностики рівня розвитку РП регіону (пп. 2.1–2.2), формування маркетингового забезпечення розвитку РП регіону (п. 3.3);

- економіко-статистичні – для обробки статистичних даних при здійсненні оцінки рівня розвитку РП регіону (пп. 2.2–2.3);

- стратегічного аналізу – для позиціонування регіонів за рівнем розвитку в них рекреаційного потенціалу та розробки форм співпраці між стейкхолдерами у регіоні (пп. 3.1–3.2);

- процесний – для визначення етапів розвитку РП регіону (п. 1.2);

- графічні та картографічні – для представлення наочного відображення результатів дослідження (розд. 1–3).

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативні акти України, наукові праці провідних вчених з питань регіонального управління, розвитку туризму та рекреації, статистичні матеріали, аналітичні розрахунки автора, виконані під час дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів. Наукова новизна сформульованих і обґрунтованих у дисертації основних положень, висновків і рекомендацій є новим вирішенням важливого науково-прикладного завдання – формування теоретико-методологічних та прикладних засад розвитку економіки регіону через нарощення його рекреаційного потенціалу. Найбільш вагомими теоретичними та практичними результатами, які характеризують наукову новизну дослідження й особистий внесок автора, є такі:

вперше:

- розроблено концептуальний підхід до розвитку рекреаційного потенціалу регіону, який ґрунтується на постулатах теорії потреб Маслоу й передбачає здійснення цілеспрямованих, комплексних, позитивних змін РП шляхом поетапних кількісних та якісних перетворень його структурних компонентів і дозволяє сформувати послідовність етапів процесу розвитку РП регіону: на першому етапі – здійснюються заходи щодо нарощення рекреаційних ресурсів та їх ефективного використання; на другому етапі – відбувається зміцнення конкурентних переваг регіону та його рекреаційної галузі; на третьому етапі – активізація діяльності стейкхолдерів; на четвертому етапі – формування іміджу регіону, що в підсумку дозволяє представити системне бачення процесу розвитку РП регіону та визначити найбільш ефективний та комплексний механізм його реалізації;

удосконалено:

- принципи формування регіональної політики розвитку РП, які визначено виходячи із особливостей структурних компонентів РП та концептуального підходу до його розвитку, зокрема: раціоналізації використання рекреаційних ресурсів, комплексності їх залучення, пріоритетності розвитку конкурентних переваг регіону та галузі, їх паритетності, взаємодії стейкхолдерів, узгодження їх інтересів, відкритості, суспільного визнання регіону, що дозволило розкрити комплексний методологічний базис формування регіональної політики розвитку РП регіону;

- типи взаємозв'язків між територіальною та галузевою групами стейкхолдерів у регіоні (конфлікт, єдність, необхідність пошуку спільних інтересів) сформованих з урахуванням інтересів зацікавлених сторін, що дозволило диференційовано підійти до визначення рівня розвитку структурної компоненти «хочу» РП регіону;

- понятійно-термінологічний апарат, зокрема зміст поняття «рекреаційний потенціал регіону», під яким пропонується розуміти інтегровану сукупність можливостей розвитку регіону щодо здійснення рекреаційної діяльності, яка детермінується через використання рекреаційних ресурсів (складова «маю»), зміцнення позицій регіону шляхом нарощення конкурентних переваг як території, так і рекреаційної галузі (складова «можу»), отримання синергетичного ефекту від взаємодії стейкхолдерів через налагодження співпраці між ними (складова «хочу»), формування позитивної суспільної думки про рекреаційний регіон шляхом зміцнення його іміджу (складова «знаю»), задля досягнення цілей регіонального розвитку через оптимальне функціонування рекреаційної сфери регіону який, на відміну від інших, доповнено через розгляд рекреаційного потенціалу з позиції іміджу і як синергетичного ефекту від взаємодії стейкхолдерів;

- форми співпраці між територіальною та галузевою групами стейкхолдерів (обмежена співпраця, розширена співпраця, партнерські стосунки), які дозволяють визначити характер розвитку РП регіону (хаотичний, сегментний, комплексний) та слугують базисом для розробки заходів щодо удосконалення регіонального менеджменту взаємодії між стейкхолдерами;

дістало подальшого розвитку:

- методичний підхід до аналізу та оцінки рівня розвитку РП регіону, який передбачає визначення рівня розвитку кожної із структурних компонентів РП, а також шляхом інтегрального оцінювання дозволяє розрахувати загальний рівень розвитку РП регіону, що слугує передумовою для вибору шляхів ефективного використання і нарощення рекреаційного потенціалу та інтенсифікації соціально-економічних процесів у регіоні;

- типи стратегій розвитку РП, які дозволяють комплексно підійти до процесу розвитку регіону через нарощення усіх структурних компонентів РП й залежно від значення інтегрального індексу рівня розвитку РП регіону диференціюються на стратегії: супортивного зміцнення та росту, інтенсивного фокусування, диверсифікованої трансформації;

- територіально-галузевий підхід до розвитку РП регіону, який базується на теорії зацікавлених сторін і дозволяє виокремити територіальну і галузеву групи стейкхолдерів, а також визначити напрями їх подальшої співпраці щодо забезпечення розвитку РП регіону через застосування графічної моделі зіставлення інтересів стейкхолдерів;

- комплекс маркетингових інструментів розвитку РП регіону, який шляхом розгляду специфіки застосування елементів 7P маркетингу до проблем окремих груп регіонів дозволяє врегулювати попит і пропозицію на ринку рекреаційних послуг та слугує підґрунтям для реалізації регіональної маркетингової політики.

Практичне значення одержаних результатів. Практичне значення одержаних результатів полягає у розробці науково-прикладних положень, які сприяють розвитку економіки регіону шляхом нарощення його рекреаційного потенціалу. Основні положення дисертації розширюють науково-методологічну базу для здійснення подальших досліджень з проблем регіональної економіки та призначені для використання державними органами влади і органами місцевого самоврядування у процесі управління регіональним розвитком з метою підвищення його рівня.

Розроблений підхід до групування стейкхолдерів, що забезпечують розвиток РП регіону, а також механізм обґрунтування інтересів, які вони переслідують, використано в роботі Управління туризму та промоції міста Луцької міської ради (довідка про впровадження № 38-8/94 від 19.03.2014 р.); підходи щодо здійснення маркетингу територій використані у практичній діяльності Департаменту економічного розвитку і торгівлі Волинської обласної державної адміністрації під час розробки Програми економічного та соціального розвитку області на 2014–2015 рр. (довідка про впровадження № 741/1.6.4 /2-14 від 13.01.2014 р.); методичний підхід до оцінки рівня розвитку РП регіону використано у діяльності Головного управління статистики у Волинській області (довідка про впровадження № 16-13/24 від 23.12.2013 р.); шляхи

збалансування інтересів територіальної та галузевої груп зацікавлених сторін використані в роботі Департаменту інфраструктури та туризму Волинської обласної державної адміністрації (довідка про впровадження № 650/1.8.3/2-14 від 16.01.2014 р.); підхід до діагностики рівня розвитку РП регіону шляхом представлення інтегральної оцінки його структурних компонентів застосовано в діяльності Волинського регіонального центру з інвестицій та розвитку (довідка про впровадження № 479/01-03-06 від 25.12.2013 р.); елементи комплексу маркетингу розвитку РП регіону використані у роботі ВОГО «Асоціація розвитку туризму Волині» (довідка про впровадження № 03 від 21.01.2014 р.); концептуальні засади розвитку рекреаційного потенціалу, застосовано в межах діяльності ВОГО «Асоціація регіонального розвитку» (довідка про впровадження № 48/16-20 від 05.02.2014 р.). Теоретичні й методичні розробки дисертації запроваджено у навчальний процес Луцького національного технічного університету при викладанні дисциплін «Туристичні ресурси України», «Менеджмент у туризмі», «Основи туризмознавства», «Організація туризму» (довідка про впровадження № 11-20-34 від 03.01.2014 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійно виконаною науковою працею. Усі результати дослідження, що викладені у роботі і виносяться на захист, отримані автором особисто. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертаційній роботі використані лише ті ідеї та положення, які є результатом особистих досліджень автора.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дисертації пройшли апробацію на міжнародних, всеукраїнських наукових та науково-практичних конференціях: «Економіка Волині: 70 років на шляху до Європи» (м. Луцьк, 2009 р.), «Україна сьогодні: інтеграція освіти і науки» (м. Луцьк, 2010 р.), «Актуальні проблеми менеджменту в умовах інноваційного розвитку економіки України» (м. Луцьк, 2011 р.), «Ринкові трансформації у сфері природокористування: теорія, методологія, практика» (м. Луцьк, 2011 р.), «Євроінтеграційний вибір України та проблеми макроекономіки» (м. Одеса, 2011 р.), «Еко- і агротуризм: перспективи розвитку на регіональному та локальному рівнях» (м. Рівне, 2012 р.), «Нові перспективи: економіка, транспорт, інформаційні технології, екологія, редакторська та журналістська майстерність» (м. Кременчук, 2012 р.), «Актуальные проблемы и перспективы развития экономики в условиях модернизации» (м. Саратов, Росія, 2012 р.), «Туристичний та готельно-ресторанний бізнес в Україні: проблеми розвитку та регулювання» (м. Черкаси, 2013 р.), «Збалансований розвиток туристичних регіонів: національний та світовий досвід» (м. Львів, 2013 р.), «Wschodnie partnerstwo – 2013» (м. Перемишль, Польща, 2013 р.), «Устойчивое развитие экономики: состояние, проблемы, перспективы» (м. Пінськ, Білорусь, 2013 р.), «Развитие экономической составляющей трансграничного сотрудничества» (м. Брест, Білорусь, 2014 р.), а також наукових семінарах, круглих столах Луцького НТУ.

Публікації. За результатами проведених досліджень автором опубліковано 24 наукових праці, із них: 1 монографія (у співавторстві), 8 статей у фахових виданнях (з них 2 – у виданнях, які входять до міжнародних науково-метричних баз даних), 2 статті в інших виданнях (з них 1 – у виданні, яке входить до міжнародних науково-

метричних баз даних) та 13 матеріалів і тез конференцій (з них 10 – міжнародні), загальним обсягом 23,1 д.а., з яких 14,7 д.а. належить особисто автору.

Обсяг і структура дисертації. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг роботи складає 233 сторінки комп'ютерного набору, що містить 24 таблиці, з яких 4 повністю займають площу 7 сторінок; 18 рисунків, з яких 2 повністю займають площу 2 сторінок; список використаних джерел із 145 найменувань на 14 сторінках; 4 додатки на 40 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено мету, об'єкт і предмет, сформувано основні завдання, викладено положення наукової новизни та практичне значення одержаних результатів.

У першому розділі «**Теоретичні засади розвитку рекреаційного потенціалу регіону**» проведено теоретичне дослідження змісту та структури РП регіону, обґрунтовано концептуальні засади формування регіональної політики розвитку РП регіону, розкрити територіально-галузевий підхід до розвитку РП.

У роботі на основі досліджень, що стосуються трактування сутності поняття «потенціал», сформувано чотири наукові підходи до його розуміння, які поряд із класичним представленням його з точки зору ресурсів, а також з позиції можливостей було доповнено через розгляд потенціалу як синергетичного ефекту від взаємодії стейкхолдерів та як нематеріального активу. Інтегруючи запропоновані підходи до проблем регіонального розвитку, автором було виокремлено змістові складові потенціалу регіону. Так, згідно з першим, репрезентованим у науковій літературі підходом, «потенціал регіону» розглядається як сукупність ресурсів, якими володіє територія й характеризує передумови здійснення певних видів діяльності в ній. Автором цей підхід умовно систематизовано в рамках змістової складової «маю». Згідно з другим підходом, «потенціал регіону» обґрунтовується науковцями з точки зору можливостей, які ідентифікують ключові, унікальні характеристики регіону та відрізняють його від інших. Представлений підхід розглядається автором шляхом дослідження конкурентних переваг, якими володіє регіон й узагальнюється в рамках змістової складової «можу». Згідно з третім, доповненим, підходом «потенціал регіону» розглядається як синергетичний ефект від взаємодії стейкхолдерів. Так, шляхом врахування інтересів стейкхолдерів та забезпечення співпраці між ними створюється синергетичний ефект від їх взаємодії, який значно підвищує потенціал регіону. Представлений підхід інтегрується з позиції розгляду змістової складової «хочу». Згідно з останнім, запропонованим автором, підходом «потенціал регіону» розглядається як нематеріальний актив, тобто сукупність характеристик регіону, які вирізняються відсутністю матеріальної основи, невизначеністю розмірів майбутніх доходів від їх використання та здатні приносити економічну користь упродовж тривалого періоду. Мова йде про імідж регіону як суспільну думку, що формується на основі розвитку власного унікального образу території, розробки бренду та систематизується в рамках змістової складової «знаю». З огляду на наведені вище підходи, автором обґрунтовано необхідність

комплексного представлення сутності потенціалу регіону. На цій основі у роботі сформовано структуру РП регіону, яка базується на змістових складових потенціалу регіону та дозволяє виділити структурні компоненти РП регіону (рис. 1).

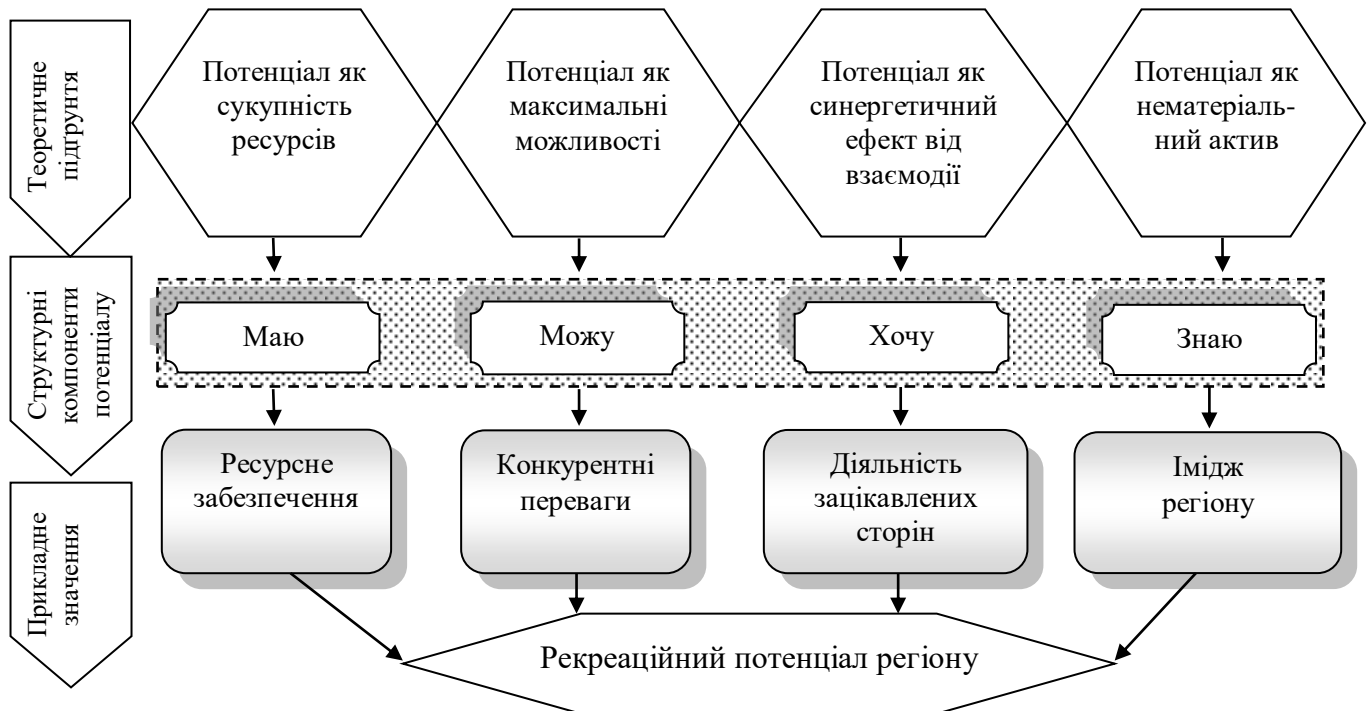

Рис. 1. Структурні компоненти РП регіону*

*сформовано автором

Так, структурна компонента «маю» з позиції РП регіону включає весь спектр ресурсного забезпечення, зокрема: природні рекреаційні ресурси, матеріально-технічні, фінансові, трудові, історико-культурні ресурси. Компонента «можу» визначає існування та передумови нарощення можливостей регіону та рекреаційної галузі, які необхідні для здійснення рекреаційної діяльності й розглядаються через конкурентні переваги регіону та галузі. Структурна компонента «хочу» характеризує потенціал діяльності стейкхолдерів, тобто синергетичний ефект від їх взаємодії у процесі здійснення рекреаційної діяльності у регіоні. Йдеться про результативність діяльності стейкхолдерів, на яких покладено основні зобов'язання щодо забезпечення оптимального розвитку РП регіону, а також систему заходів для налагодження їх співпраці. І завершальна структурна компонента «знаю» характеризує імідж регіону, який формується на основі суспільної думки про регіон і залежить від системи заходів просування, що здійснюються для забезпечення обізнаності та інформатизації суспільства про рекреаційні можливості регіону.

Названі вище структурні компоненти комплексно характеризують РП регіону, проте окремої уваги заслуговує послідовність, у якій буде здійснюватися їх нарощення, що відповідно впливатиме на результативність використання РП регіону. У зв'язку з цим у роботі сформовано концептуальний підхід до розвитку РП регіону, суть якого полягає в здійсненні цілеспрямованих, комплексних змін рекреаційного потенціалу через поетапні кількісні та якісні перетворення його

структурних компонентів. Розкрито значимість кожної компоненти у структурі РП й, відповідно до постулатів, викладених у теорії потреб Маслоу, визначено послідовність етапів їх нарощення. Запропонований підхід ґрунтується на системному баченні розвитку РП регіону й визначає найбільш ефективний і комплексний механізм його реалізації. Так, на першому етапі відбувається формування, залучення, примноження та налагодження ефективного використання рекреаційних ресурсів як основи, без якої не може відбуватися процес розвитку РП регіону. Йдеться про нарощення структурної компоненти «маю». Наступний етап передбачає ідентифікацію унікальних характеристик рекреаційного регіону, які через виявлення, формування, зміцнення та реалізацію конкурентних переваг регіону та рекреаційної галузі сприяють успішному досягненню цілей регіонального розвитку. У цьому випадку йдеться про нарощення структурної компоненти «можу». Наступний етап – налагодження конструктивної співпраці територіальної та галузевої груп стейкхолдерів, в результаті якої формується синергетичний ефект від їх взаємодії, який забезпечує розвиток РП регіону. В даному випадку – це нарощення компоненти «хочу». І завершальним етапом виступає формування іміджу регіону. Йдеться про становлення в суспільстві позитивної думки про регіон шляхом здійснення PR-компаній, акцентування уваги на його рекреаційній унікальності, розробку окремого бренду рекреаційних послуг, який закріпиться за регіоном та сприятиме його визнанню. Усі перелічені заходи акумулюються в рамках нарощення структурної компоненти «знаю».

Таким чином, з урахуванням сутності структурних компонентів РП регіону, а також послідовності їх нарощення потрібно здійснювати формування регіональної політики, що дозволить комплексно підійти до вирішення проблем розвитку РП регіону. З цих позицій автором у роботі представлено принципи формування регіональної політики розвитку РП: раціоналізації використання рекреаційних ресурсів, комплексності їх залучення, пріоритетності розвитку конкурентних переваг регіону та галузі, їх паритетності, взаємодії стейкхолдерів, узгодження їх інтересів, відкритості, суспільного визнання регіону.

Оскільки, у процесі розгляду сутності потенціалу регіону, запропоновано нову змістову ознаку (синергетичний ефект від взаємодії стейкхолдерів), автором, враховуючи недостатнє її вивчення, акцентується увага на дослідженні стейкхолдерів, їх взаємодії та загалом впливу на розвиток РП регіону. У роботі на основі класифікації стейкхолдерів й ідентифікації їх особливостей сформовано територіальну та галузеву групи зацікавлених сторін, окреслено інтереси, які вони переслідують в рамках розвитку РП регіону. Так, територіальну групу стейкхолдерів формують органи місцевого самоврядування, громадські організації та населення регіону. Суб'єктами, які належать до галузевої групи зацікавлених сторін, є, по-перше, бізнес-структури (туристичні оператори та агентства, заклади харчування, проживання, транспортні компанії), що забезпечують оптимальне перебування рекреанта у регіоні через надання основних й супутніх послуг; по-друге, рекреанти, яким адресовано ці рекреаційні послуги. Варто зауважити, що від того, наскільки тісно співпрацюють між собою представлені групи стейкхолдерів, залежить розвиток структурної компоненти «хочу», а відповідно і РП регіону. З цих позицій у

роботі представлено три типи взаємозв'язків між зацікавленими сторонами, які характеризують рівень взаємодії між ними: конфлікт, єдність, необхідність пошуку спільних інтересів (рис. 2).

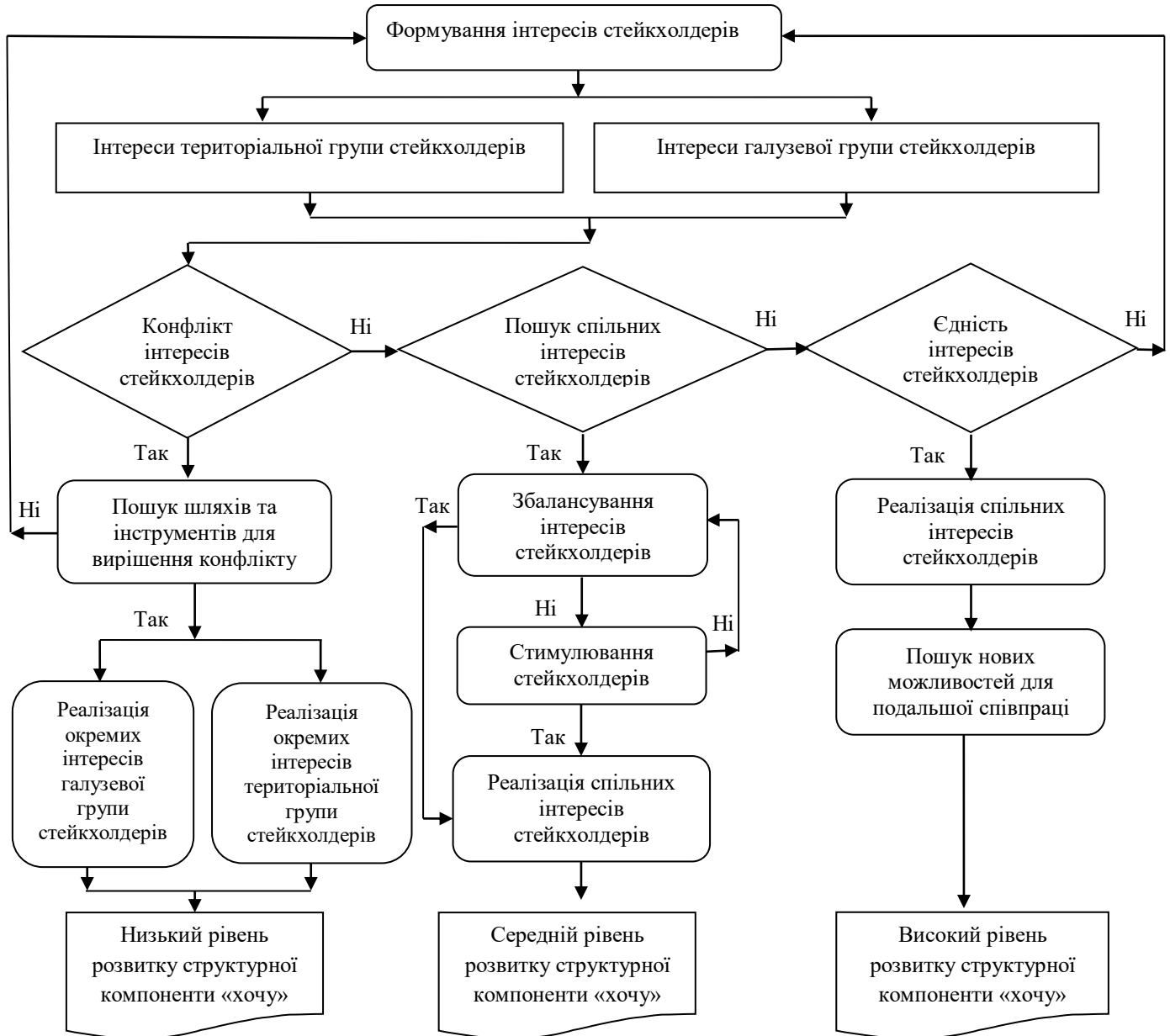

Рис. 2. Визначення типів взаємозв'язків між стейкхолдерами на основі територіально-галузевого підходу *

* сформовано автором

Так, коли між стейкхолдерами існує єдність інтересів або відбувається пошук спільних інтересів формується синергетичний ефект від їх діяльності, який сприяє активізації розвитку РП регіону. За умови, коли стейкхолдери перебувають у стані конфлікту інтересів, взаємодія між ними відсутня, що зумовлює зменшення РП регіону. Як зазначалося вище, дисбаланс інтересів стейкхолдерів виступає передумовою, яка гальмує розвиток РП регіону. У зв'язку з цим у роботі представлено графічну модель зіставлення інтересів територіальної і галузевої груп

стейкхолдерів, яка передбачає пошук парето-оптимальної точки, в якій процес і результати взаємодії для обох груп стейкхолдерів будуть найбільш прийнятними. Запропонована модель слугує основою для визначення напрямків подальшої співпраці між стейкхолдерами у забезпеченні розвитку РП регіону. Результати теоретичного блоку дисертації стали передумовою для формування методичних підходів до аналізу та оцінки РП регіону, а також діагностики рівня його розвитку в регіонах України.

У другому розділі «**Аналітичне дослідження розвитку рекреаційного потенціалу регіону**» сформовано методичний підхід щодо визначення рівня розвитку рекреаційного потенціалу регіону, здійснено його аналіз і оцінку на прикладі регіонів України.

Запропоновано методичний підхід до оцінки рівня розвитку РП регіону (рис. 3), який базується на комплексному дослідженні структурних компонентів РП.

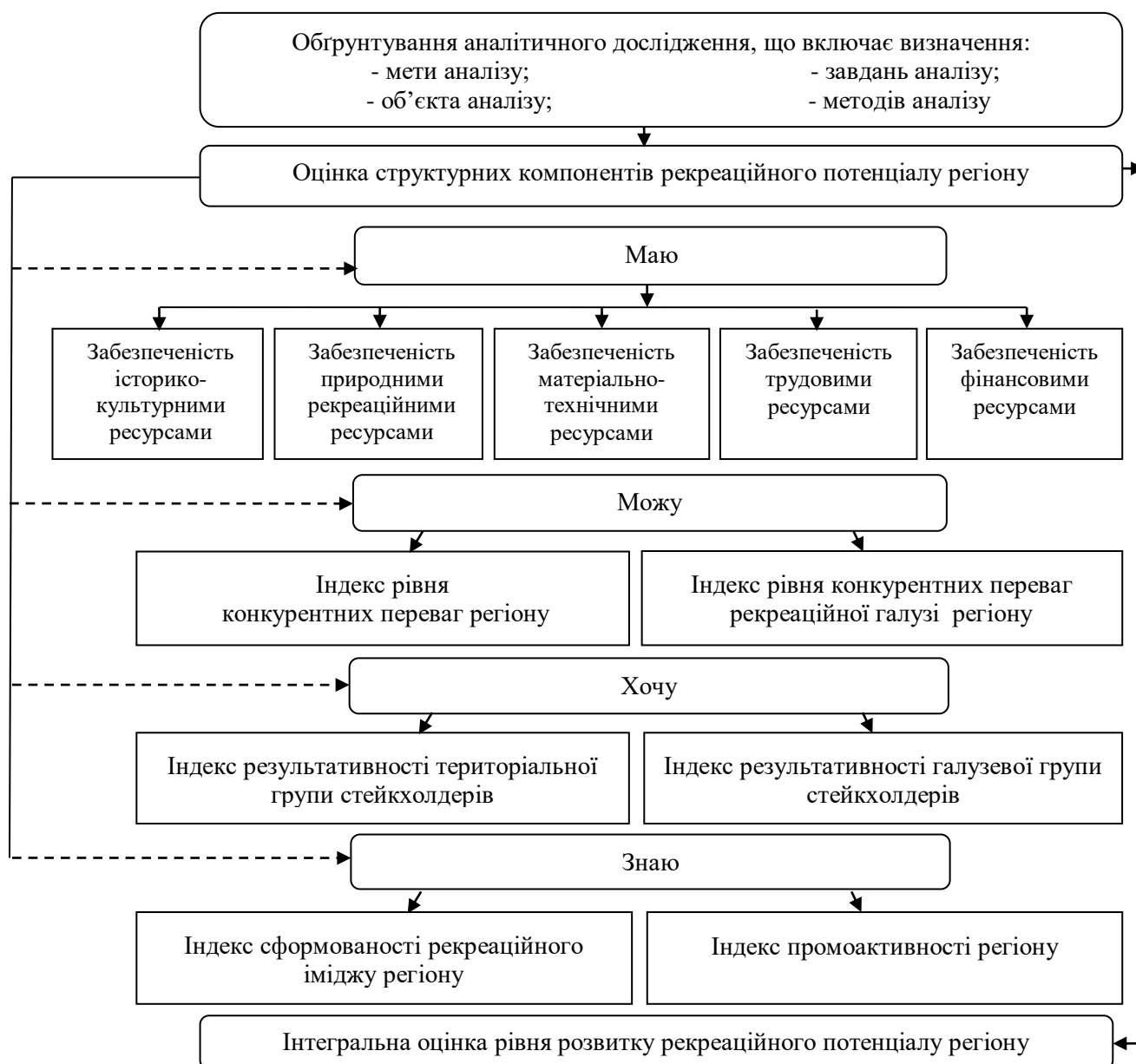

Рис. 3. Методичний підхід до аналізу та оцінки рівня розвитку РП регіону*

*сформовано автором

Аналіз рівня розвитку структурної компоненти «маю» показав, що низка регіонів України, серед яких АР Крим, Львівська, Харківська, Івано-Франківська, Одеська, Закарпатська та Донецька області володіють високим ресурсним забезпеченням. Однак, ефективність використання цих ресурсів, особливо в регіонах рекреаційної спеціалізації є недостатньою, що свідчить про недосконалість регіональної політики та необхідність її трансформації. Наявність східних регіонів у цьому переліку зумовлена вагомими фінансовими вливаннями для розбудови інфраструктури до проведення Євро-2012, разом з тим забезпеченість природними рекреаційними ресурсами цих регіонів є низькою. З іншого боку, низка регіонів України (Волинська, Чернівецька, Черкаська, Тернопільська області) попри забезпеченість природними рекреаційними ресурсами характеризується низьким рівнем матеріально-технічного забезпечення, що зумовлює недостатнє використання їх РП.

У результаті аналізу структурної компоненти «можу» було виявлено, що деякі регіони України, здебільшого південні, вичерпують свої рекреаційні можливості за рахунок тривалого неефективного їх використання. За таких умов регіональна політика має бути направлена на зміцнення конкурентних переваг регіону й сприяти пошуку нових шляхів для нарощення його потенціалу. Водночас низка західних і центральних регіонів, які характеризуються високим забезпеченням природними рекреаційними ресурсами, недостатньо ефективно використовує свої конкурентні переваги. Для вирішення цієї проблеми необхідною є реалізація системи заходів регіонального менеджменту. У класичному розумінні, конкурентні переваги формуються на основі ресурсів, якими володіє регіон, проте середовище, зокрема екологічне, в якому вони реалізуються, незавжди сприяє здійсненню рекреаційної діяльності, що в результаті пояснює низький рівень розвитку структурної компоненти «можу» у Донецькій, Дніпропетровській, Луганській, Сумській областях.

Варто зазначити, що у процесі оцінки РП регіону аналіз діяльності стейкхолдерів, як вагомого джерела нарощення потенціалу, в науковій літературі практично не здійснювався. У результаті аналізу структурної компоненти «хочу» було виявлено, що у більшості регіонів України територіальна й галузева групи стейкхолдерів, в рамках розвитку РП регіону, функціонують автономно й мають на меті реалізацію різних інтересів. Це призводить до неефективного, хаотичного використання рекреаційних можливостей та здійснення рекреаційної діяльності навіть у тих регіонах, які, на перший погляд, мають для цього усі передумови. Регіональна політика, у такому випадку, має базуватися на пошуку форм співпраці, які сприятимуть посиленню взаємодії між стейкхолдерами та формуванню у них спільних інтересів щодо розвитку РП. У процесі реалізації цих інтересів створюється синергетичний ефект для регіону, який дозволить більш комплексно підійти до вирішення проблем розвитку РП.

Результати аналізу структурної компоненти «знаю» виявили, що більшість регіонів України залишається пасивними щодо формування власного іміджу, його розробка здійснюється в основному, виходячи з ресурсів регіону, проте не враховуються його конкурентні переваги, не акцентується увага на діяльності

стейкхолдерів у регіоні. Відповідно, попри потужний рекреаційний потенціал, політика просування регіонів проводиться хаотично, відсутній комплексний підхід до вирішення зазначеної проблеми. Рекреаційний імідж спостерігається лише у невеликій кількості регіонів, серед яких: АР Крим, Львівська, Одеська, Івано-Франківська, Закарпатська області. Враховуючи вищесказане, промоція регіональних утворень має здійснюватися шляхом реалізації територіального маркетингу, а саме шляхом розробки 7Р засобів маркетингу. Це дозволить удосконалити політику формування іміджу регіонів, посилити заходи просування та сприятиме формуванню широкого інформаційного поля для розвитку РП регіону й залучення нових рекреантів.

Таким чином, проведена оцінка структурних компонентів показала, що регіони України характеризуються високими показниками рівня розвитку РП (рис. 4), крім того існує низка джерел для його нарощення: посилення взаємодії між стейкхолдерами, реалізація комплексних регіональних стратегій, розробка та зміцнення іміджу регіону, що є основою для розробки прикладного блоку роботи.

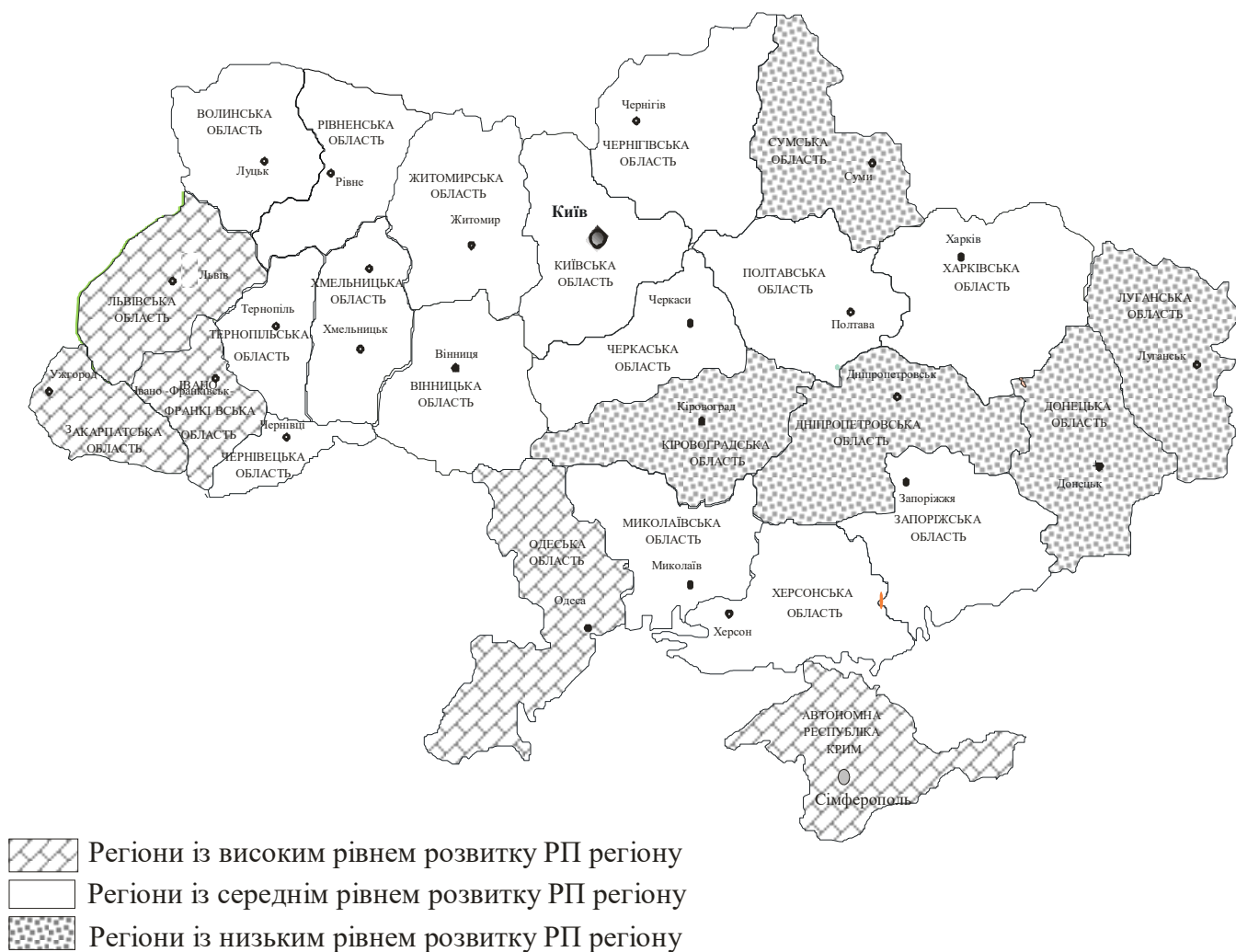

Рис. 4. Групування регіонів України за рівнем розвитку РП*

*згруповано автором

У третьому розділі «**Напрями розвитку рекреаційного потенціалу регіонів України**» розроблено підхід до вибору стратегії розвитку РП регіону, обґрунтовано шляхи удосконалення регіонального менеджменту взаємодії між стейкхолдерами, сформовано маркетингове забезпечення розвитку РП регіону.

У роботі відстоюється думка, що неефективне використання РП регіону пов'язане з відсутністю комплексного підходу до його розвитку. Вихід із такої ситуації, вбачаємо у застосуванні стратегічного планування, яке дозволить системно підійти до нарощення усіх структурних компонентів РП та сприятиме активізації економічних процесів у регіоні. Автором в залежності від значення інтегрального індексу рівня розвитку РП здійснено групування регіонів й запропоновано стратегію розвитку РП для кожної із сформованих груп. Особливості реалізації стратегій розвитку РП регіону та їх зміст представлено в табл. 1.

Таблиця 1

Особливості реалізації стратегій розвитку РП регіону*

<i>Рівень розвитку РП регіону</i>		<i>Високий</i>	<i>Середній</i>	<i>Низький</i>
<i>Тип стратегії</i>		<i>Стратегія супортивного зміцнення та росту</i>	<i>Стратегія інтенсивного фокусування</i>	<i>Стратегія диверсифікованої трансформації</i>
<i>Заходи, щодо розвитку структурних компонентів РП регіону</i>	«маю»	Ефективне використання рекреаційних ресурсів	Нарощення рекреаційних ресурсів	Залучення та формування рекреаційних ресурсів
	«можу»	Формування нових конкурентних переваг та підтримка існуючих	Зміцнення конкурентних переваг	Пошук конкурентних переваг
	«хочу»	Підтримка діяльності стейкхолдерів, застосування моральних стимулів	Налагодження співпраці між стейкхолдерами	Пошук стейкхолдерів та сфер для їх взаємодії
	«знаю»	Формування бренду, підтримка існуючого іміджу регіону	Зміцнення іміджу регіону	Створення іміджу регіону
Регіони		АР Крим, Львівська, Одеська, Закарпатська, Івано-Франківська області	Запорізька, Херсонська, Миколаївська, Київська, Чернігівська, Вінницька, Хмельницька, Волинська, Черкаська, Тернопільська, Рівненська, Полтавська, Харківська, Чернівецька, Житомирська області	Донецька, Дніпропетровська, Сумська, Луганська, Кіровоградська області

*сформовано автором

У зв'язку із недостатнім вивченням залежності процесу розвитку РП регіону від взаємодії стейкхолдерів й важливістю зазначеного питання в умовах сьогодення, автором запропоновано форми співпраці між стейкхолдерами у регіоні: обмежена співпраця, розширена співпраця, партнерські стосунки (рис. 5.), що дало змогу визначити характер розвитку РП у регіоні (хаотичний, сегментний, комплексний).

Так, якщо стейкхолдери функціонують в рамках обмеженої співпраці, то розвиток РП регіону здійснюється хаотично через існування конфлікту інтересів між ними. Регіональна політика в такому випадку спрямована на отримання вигод

окремо для кожної із груп стейкхолдерів і не сприяє активному розвитку РП регіону через відсутність синергетичного ефекту від їх співпраці. В умовах коли стейкхолдери взаємодіють в рамках розширеної співпраці, розвиток РП регіону здійснюється сегментно (за окремо визначеними пріоритетами, які формуються у процесі пошуку спільних інтересів), а регіональна політика спрямована на отримання спільних вигод для кожної із груп стейкхолдерів в межах тих сфер діяльності, де досягнуто домовленостей між ними.

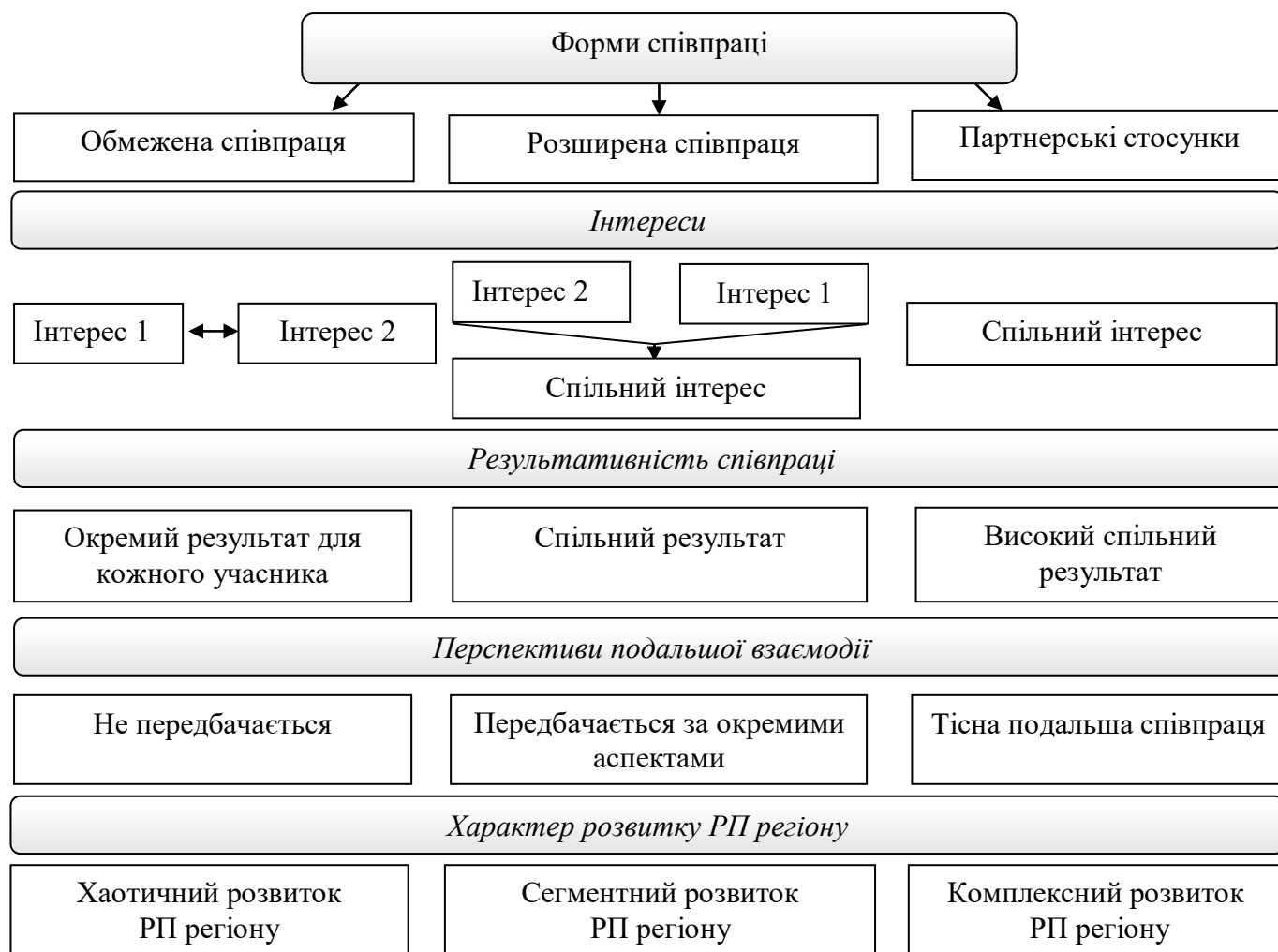

Рис. 5. Форми співпраці між стейкхолдерами, що забезпечують розвиток РП регіону*

*сформовано автором

За умови, коли стейкхолдери віддають перевагу партнерським стосункам, відбувається комплексний розвиток РП регіону за рахунок існування єдності інтересів зацікавлених сторін. Це дає змогу досягти синергетичного ефекту від їх співпраці, а регіональна політика сприяє отриманню спільних вигод для груп стейкхолдерів за усіма сферами рекреаційної діяльності.

З огляду на форми співпраці між стейкхолдерами, що забезпечують розвиток РП, регіональна політика має базуватися на домінуванні розширеної співпраці та

партнерських стосунків, що в підсумку дозволить цілеспрямовано підійти до проблем раціоналізації використання рекреаційних можливостей регіону. З цією метою автором запропоновано заходи удосконалення регіонального менеджменту взаємодії між стейкхолдерами, реалізація яких дозволить інтенсифікувати процеси регіонального розвитку через посилення співпраці між зацікавленими сторонами.

У роботі доведено, що інтенсивність розвитку РП регіону значною мірою залежить від ефективності здійснення заходів просування рекреаційних територій з високим, середнім та низьким рівнями розвитку структурної компоненти «знаю». З огляду на це, у роботі сформовано комплекс маркетингових інструментів розвитку РП регіону, який базується на концепції 7P маркетингу і представлений наступним чином. «Product» пропонується розглядати як престижну територію для відпочинку рекреантів з широким асортиментом регіональних рекреаційних продуктів, конкурентну – з їх невеликою кількістю та комфортну – з одним-двома спеціалізованими регіональними рекреаційними продуктами. «Price» розглядається з позиції встановлення високого, середнього та низького рівня ціни купівлі регіонального рекреаційного продукту й вартості діяльності суб'єктів рекреаційного бізнесу в регіоні. «Place» представлено з позиції територіальних масштабів (міжнародних, національних, локальних), в межах яких має здійснюватися реалізація регіонального рекреаційного продукту. «Promotion» реалізується через імідж, зокрема шляхом підкреслення престижу відвідання регіону відбувається його підтримка. З позиції представлення територій через існуючі, але мало відомі рекреаційні особливості здійснюється нарощення іміджу регіону, а його формування відбувається в процесі пошуку нових цікавих та креативних об'єктів та ідей. «People» характеризує діяльність стейкхолдерів у регіоні, яка має бути направлена на розширення сфер її реалізації, пошук спільних цілей рекреаційної діяльності та їх втілення, узгодження цілей та недопущення конфліктів. «Physical evidence» розглядається з точки зору необхідності підтримки наявного стану інфраструктурного забезпечення рекреаційної діяльності у регіоні, його нарощення та формування. «Process» представлено через спосіб та вимоги до здійснення рекреаційної діяльності у регіоні. Йдеться про очікування високого, середнього та мінімально необхідного рівня якості регіонального рекреаційного продукту рекреантами; встановлення високих, середніх та низьких бар'єрів входження на ринок, які підкріплені, відповідно, суворими, більш м'якими та малоформалізованими стандартами щодо надання рекреаційних послуг. При цьому громадськість та органи влади мають здійснювати підтримку, координацію та стимулювання рекреаційної діяльності. Виконання представлених завдань сприятиме розвитку РП та слугуватиме підґрунтям для реалізації регіональної маркетингової політики.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі наведено теоретичне узагальнення і представлено нове вирішення науково-практичної задачі – розвитку економіки регіону через нарощення його рекреаційного потенціалу. Результати проведеного дослідження дозволяють зробити такі висновки:

1. Виокремлено чотири наукові погляди щодо розуміння поняття «потенціал», які поряд з його класичною репрезентацією з погляду ресурсів, а також з позиції можливостей, було доповнено розглядом через синергетичний ефект від взаємодії стейкхолдерів і з точки зору нематеріального активу. Виходячи з цього, виокремлено змістові складові потенціалу регіону, що дозволило комплексно підійти до розуміння його змісту. Такий підхід вносить узгодженість в існуючий понятійно-термінологічний апарат і може бути застосований до будь-якого об'єкта дослідження, який розглядається щодо потенціалу на регіональному рівні. На основі комплексного розуміння змісту поняття «потенціал регіону» було сформовано структурні компоненти РП регіону та розкрито їх особливості.

2. Запропоновано концептуальний підхід до розвитку РП регіону, в межах якого автором розкрито значимість кожної компоненти у структурі РП й відповідно до постулатів, викладених в теорії потреб Маслоу, визначено послідовність етапів їх нарощення. Це дозволило комплексно підійти до розгляду процесу розвитку РП регіону й дало можливість визначити найбільш ефективний механізм його здійснення. Обґрунтовано принципи формування регіональної політики розвитку РП регіону, а саме: раціоналізації використання рекреаційних ресурсів, комплексності їх залучення, пріоритетності розвитку конкурентних переваг регіону та галузі, їх паритетності, взаємодії стейкхолдерів, узгодження їх інтересів, відкритості, суспільного визнання регіону.

3. Обґрунтовано територіально-галузевий підхід до розвитку РП регіону, який базується на виокремленні територіальної та галузевої груп стейкхолдерів, а також ідентифікації й урахуванні їхніх інтересів. Сформовано три типи взаємозв'язків між стейкхолдерами, які дозволяють визначити вплив результатів їх взаємодії на розвиток структурної компоненти «хочу» РП регіону, зокрема: конфлікт, єдність, необхідність пошуку спільних інтересів. Запропоновано графічну модель зіставлення інтересів стейкхолдерів, яка дає можливість визначити парето-оптимальну точку їх взаємодії та слугує основою для виокремлення напрямів подальшої співпраці зацікавлених сторін у забезпеченні розвитку РП регіону.

4. Сформовано методичний підхід щодо визначення рівня розвитку РП, який базується на дослідженні його структурних компонентів за напрямками: ресурсне забезпечення, рівень конкурентних переваг регіону та рекреаційної галузі, яка в ньому функціонує, результативність діяльності територіальної та галузевої груп стейкхолдерів, промоактивність регіону та сформованість його іміджу. Здійснено аналіз і оцінку рівня розвитку РП регіонів України, що в підсумку дозволило провести ранжування регіонів за рівнем розвитку кожної із структурних компонентів РП та шляхом інтегрального оцінювання сформувати комплексне бачення рівня розвитку РП в них.

5. Сформовано типологію стратегій розвитку РП регіону з урахуванням інтегрального індексу рівня розвитку РП регіону, що дозволило виокремити стратегії: супортивного зміцнення та росту, інтенсивного фокусування, диверсифікованої трансформації, реалізація яких сприятиме інтенсифікації в довгостроковій перспективі економічних процесів регіону шляхом розвитку його рекреаційного потенціалу.

6. Запропоновано форми співпраці між стейкхолдерами у регіоні, які дозволяють визначити характер розвитку РП (хаотичний, сегментний, комплексний), виходячи із особливостей взаємодії між зацікавленими сторонами у регіоні, та розглядаються з позиції обмеженої співпраці, розширеної співпраці, партнерських стосунків. Обґрунтовано заходи удосконалення регіонального менеджменту взаємодії між стейкхолдерами, які направлені на поглиблення співпраці між ними у рекреаційній сфері.

7. Сформовано комплекс маркетингових інструментів розвитку РП регіону, який дозволяє врегулювати тенденції попиту і пропозиції на ринку рекреаційних послуг, слугує основою для нарощення РП регіону в сучасних умовах господарювання й розглядається з позиції таких елементів, як: рекреаційного регіону щодо можливості формування в ньому регіонального рекреаційного продукту; вартості діяльності у рекреаційній сфері та ціни купівлі регіонального рекреаційного продукту; територіальних масштабів, у межах яких здійснюється представлення та реалізація рекреаційних можливостей регіону; особливостей формування іміджу регіону та джерел інформаційного впливу на цільові аудиторії; стейкхолдерів, що беруть участь у розвитку РП регіону; інфраструктурного забезпечення рекреаційної діяльності; способу та вимог щодо здійснення рекреаційної діяльності у регіоні. Обґрунтовано специфіку застосування кожного із елементів 7Р маркетингу до проблем окремих груп регіонів, що в підсумку дало можливість сформувати підґрунття для реалізації регіональної маркетингової політики.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії

1. Дащук Ю.Є. Розвиток рекреаційного потенціалу регіону: теорія і практика: монографія / З.В. Герасимчук, Ю.Є. Дащук. – Луцьк: Вежа-Друк, 2014. – 260 с. *Особистий внесок автора: розроблено теоретичні засади розвитку РП регіону.*

Статті у наукових фахових виданнях:

2. Дащук Ю.Є. Теоретичний підхід до визначення сутності стратегічного потенціалу туристичної галузі регіону / А.О. Тендюк, Ю.Є. Дащук // Зб. наук. праць «Економічні науки». – Серія «Регіональна економіка». – Випуск 7 (27). – Ч. 5. – Луцьк: ЛНТУ, 2010. – С. 93–100. *Особистий внесок автора: розкрито сутність стратегічного потенціалу туристичної галузі регіону.*

3. Дащук Ю.Є. Рекреаційний потенціал регіону як об'єкт наукових досліджень / Ю.Є. Дащук // Вісник Харківського національного університету сільського господарства імені Петра Василенка: Економічні науки. – Вип. 126. – Харків: ХНТУСГ, 2012. – С. 130–136.

4. Дащук Ю.Є. Аналіз складових рекреаційного потенціалу регіону / Ю.Є. Дащук // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля: науковий журнал. – №7 (178). – Луганськ, 2012. – С. 71–76.

5. Дащук Ю.Є. Методичні підходи до класифікації зацікавлених сторін розвитку рекреаційного потенціалу регіону / Ю.Є. Дащук // Зб. наук. праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки) /

за ред. М. Ф. Кропивка. – Мелітополь: Вид-во Мелітопольська тип. «Люкс», 2013. – № 1 (21). – Т. 1. – С. 141–147.

6. Дащук Ю.Є. Принципи та підходи до формування регіональної політики розвитку рекреаційного потенціалу регіону / З.В. Герасимчук, Ю.Є. Дащук // Зб. наук. праць ЧДТУ. – Серія: Екон. – Вип. 35. – Ч. II. – Черкаси, 2013. – С. 11–16. *Особистий внесок автора: обґрунтовано принципи формування регіональної політики розвитку рекреаційного потенціалу регіону.*

7. Дащук Ю.Є. Методичний підхід до оцінки рівня розвитку рекреаційного потенціалу регіону / Ю.Є. Дащук // Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2013. – Том 14. – № 1. – С. 64–70.

8. Дащук Ю.Є. Сутність розвитку рекреаційного потенціалу регіону та концептуальні особливості його забезпечення / З.В. Герасимчук, Ю.Є. Дащук // Науково-практичний журнал «Збалансоване природокористування». – № 2. – Київ, 2014. – С. 9–14. *Особистий внесок автора: сформовано концептуальні особливості розвитку рекреаційного потенціалу регіону.*

9. Дащук Ю.Є. Стратегічні орієнтири розвитку рекреаційного потенціалу регіонів України / З.В. Герасимчук, Ю.Є. Дащук // Електронне фахове видання «Ефективна економіка». – № 5. – Київ, 2014. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3061>. *Особистий внесок автора: розроблено типологію стратегій розвитку рекреаційного потенціалу регіону.*

Статті в інших наукових виданнях:

10. Дащук Ю.Є. Особенности выделения и согласования интересов стейкхолдеров в рамках развития рекреационного потенциала региона / З.В. Герасимчук, Ю.Є. Дащук // Научный журнал «Молодой ученый». – № 9 (56). – Чита (Россия), 2013. – С. 163–168. *Особистий внесок автора: сформовано інтереси стейкхолдерів, що забезпечують розвиток рекреаційного потенціалу регіону.*

11. Дащук Ю.Є. Характеристика стратегічного потенціалу туристичної галузі міста Луцька / Ю.Є. Дащук // Студентський науковий вісник. – Серія «Економічні та гуманітарні науки». – Секція «Регіональна економіка». – Випуск 2. – Частина 4. – Луцьк: ЛНТУ, 2010. – С. 90–97.

Тези доповідей та матеріали науково-практичних конференцій:

12. Дащук Ю.Є. Особливості формування стратегії розвитку туризму міста Луцька / Ю.Є. Дащук // Зб. тез допов. Міжнародної науково-практичної конференції «Економіка Волині: 70 років на шляху до Європи». – Луцьк, 2009. – С. 89–90.

13. Дащук Ю.Є. Передумови та проблеми формування стратегічного потенціалу туристичної галузі міста Луцька / А.О. Тендюк, Ю.Є. Дащук // Зб. тез допов. XXXIII Університетської студентської науково-технічної конференції «Україна сьогодні: інтеграція освіти і науки» (Гуманітарний напрям). – Луцьк, 2010. – С. 8–9. *Особистий внесок автора: виокремлено передумови формування стратегічного потенціалу туристичної галузі міста Луцька.*

14. Дащук Ю.Є. Потенціал туристично-рекреаційного комплексу регіону: сутність та структура / Ю.Є. Дащук // Зб. тез допов. I Регіональної наукової конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Актуальні проблеми менеджменту в умовах інноваційного розвитку економіки України». – Луцьк, 2011. – С. 94–96.

15. Дащук Ю.Є. Фактори впливу на формування потенціалу туристично-рекреаційного комплексу регіону / Ю.Є. Дащук, А.О. Тендюк // Зб. тез допов. Міжнародної науково-практичної конференції «Євроінтеграційний вибір України та проблеми макроекономіки. – Одеса, 2011. – С. 36–38. *Особистий внесок автора: запропоновано підхід до виокремлення факторів впливу на формування потенціалу туристично-рекреаційного комплексу регіону.*

16. Дащук Ю.Є. Покращення екологічної ситуації як необхідна умова розвитку туристично-рекреаційного комплексу Волинської області / Ю.Є. Дащук // Зб. тез допов. Міжнародної науково-практичної конференції «Ринкові трансформації у сфері природокористування: теорія, методологія, практика». – Луцьк, 2011. – С. 52–53.

17. Дащук Ю.Є. Напрямки реалізації регіональної політики розвитку рекреаційного потенціалу регіону / Ю.Є. Дащук // Зб. тез допов. IV Міжнародної науково-практичної конференції «Еко- і агротуризм: перспективи розвитку на регіональному та локальному рівнях». – Рівне, 2012. – С. 99–103.

18. Дащук Ю.Є. Маркетингове забезпечення розвитку рекреаційного потенціалу регіону / Ю.Є. Дащук // Зб. тез допов. Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених «Нові перспективи: економіка, транспорт, інформаційні технології, екологія, редакторська та журналістська майстерність». – Кременчук, 2012. – С. 26.

19. Дащук Ю.Є. Актуальные проблемы развития рекреационного потенциала региона / Ю.Є. Дащук // Сб. трудов Международной научно-практической конференции «Актуальные проблемы и перспективы развития экономики в условиях модернизации». – Саратов (Россия): ИЦ «Наука», 2012. – С. 181–186.

20. Дащук Ю.Є. Збалансування інтересів зацікавлених сторін, як умова розвитку рекреаційного потенціалу регіону / З.В. Герасимчук, Ю.Є. Дащук // Зб. тез допов. Міжнародної науково-практичної конференції «Туристичний та готельно-ресторанний бізнес в Україні: проблеми розвитку та регулювання». – Черкаси, 2013. – С. 14–17. *Особистий внесок автора: сформовано модель зіставлення інтересів зацікавлених сторін.*

21. Дащук Ю.Є. Значення зовнішніх ефектів в процесі розвитку рекреаційного потенціалу регіону / Ю.Є. Дащук // Зб. тез допов. I Міжнародної науково-практичної конференції «Збалансований розвиток туристичних регіонів: національний та світовий досвід». – Львів, 2013. – С. 97–99.

22. Дащук Ю.Є. Державно-приватне партнерство як інструмент активізації розвитку рекреаційного потенціалу регіону / Ю.Є. Дащук // Materiały IX Międzynarodowej naukowo- praktycznej konferencji «Wschodnie partnerstwo – 2013» Volume 5 / Ekonomiczne nauki: Przemysł (Polska), Nauka i studia, 2013. – S. 89–92.

23. Дащук Ю.Є. Проблеми та перспективи промоції рекреаційної сфери регіонів України / Ю.Є. Дащук / Сб. трудов VII Международной научно-практической конференции «Устойчивое развитие экономики: состояние, проблемы, перспективы», УО «Полесский государственный университет». – Пинск (Республика Беларусь): ПолесГУ, 2013. – С. 158–160.

24. Дащук Ю.Є. Розвиток індустрії гостинності в регіонах України як умова нарощення їх рекреаційного потенціалу / Ю.Є. Дащук / Сб. тезисов докл. Международной научной конференции «Развитие экономической составляющей трансграничного сотрудничества». – Брест, 2014. – С. 46–47.

АНОТАЦІЯ

Дащук Ю. Є. Розвиток рекреаційного потенціалу регіону. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка. – Луцький національний технічний університет. – Луцьк, 2014.

У дисертаційній роботі систематизовано підходи до розуміння сутності поняття «потенціал» на основі яких розкрито зміст і виокремлено структурні компоненти РП регіону. Обґрунтовано концептуальні засади та принципи формування регіональної політики розвитку РП регіону. Представлено групи та інтереси стейкхолдерів, які впливають на розвиток РП регіону, а також типи взаємозв'язків між ними. Сформовано методичний підхід щодо визначення рівня розвитку РП, який базується на дослідженні його структурних компонентів. Здійснено аналіз і оцінку рівня розвитку рекреаційного потенціалу регіонів України. Розроблено стратегії розвитку РП регіону. Обґрунтовано шляхи удосконалення регіонального менеджменту взаємодії між стейкхолдерами. Сформовано маркетингове забезпечення розвитку РП регіону.

Ключові слова: рекреаційний потенціал, регіональний розвиток, рекреанти, рекреаційні ресурси, рекреація.

АННОТАЦИЯ

Дащук Ю. Е. Развитие рекреационного потенциала региона. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.05 – развитие производительных сил и региональная экономика. – Луцкий национальный технический университет. – Луцк, 2014.

В диссертационной работе дается новое решение научной задачи – развития экономики региона через наращивание его рекреационного потенциала. Путем исследований, касающихся трактовки сущности понятия «потенциал», сформировано четыре научных подхода к его пониманию: с точки зрения ресурсов, возможностей, синергетического эффекта от взаимодействия и как нематериального актива. Исходя из этого, обосновано необходимость комплексного представления сущности потенциала региона. Это стало теоретической базой для выделения структурных компонентов рекреационного потенциала региона и определения его сущности. Автором разработан подход к развитию рекреационного потенциала региона, который основан на теории потребностей Маслоу и заключается в последовательном наращивании его структурных компонентов.

Представлены концептуальные основы и принципы формирования региональной политики развития рекреационного потенциала региона.

В работе доказано, что полнота и эффективность развития рекреационного потенциала в значительной степени зависит от эффективного взаимодействия стейкхолдеров, которые его обеспечивают. В процессе исследований выделено территориальную и отраслевую группы стейкхолдеров, обозначены интересы, которые они преследуют в рамках развития рекреационного потенциала региона. Представлен теоретический подход к выделению типов взаимосвязей между стейкхолдерами в регионе. Сформирован и апробирован методический подход к оценке уровня развития рекреационного потенциала, который путем интегрального оценивания его структурных компонентов позволил сформировать комплексное видение уровня развития рекреационного потенциала регионов Украины.

Разработан подход к выбору стратегии развития рекреационного потенциала региона. Предложены формы сотрудничества между стейкхолдерами в регионе (ограниченное сотрудничество, расширенное сотрудничество, партнерские отношения), которые позволяют определить характер развития рекреационного потенциала (хаотичный, сегментный, комплексный) исходя из особенностей взаимодействия между заинтересованными сторонами в регионе. В работе сформирован комплекс маркетингового обеспечения развития рекреационного потенциала региона, который, в зависимости от специфики применения элементов 7P маркетинга к проблемам отдельных групп регионов, служит основой для реализации региональной маркетинговой политики.

Ключевые слова: рекреационный потенциал, региональное развитие, рекреанты, рекреационные ресурсы, рекреация.

SUMMARY

Dashchuk J.E. Development of Regional Recreational Potential. – Manuscript.

Thesis for a candidate degree in Economics, speciality 08.00.05 – Development of Productive Forces and Regional Economy. – Lutsk National Technical University. – Lutsk, 2014.

The thesis systemizes the approaches to the nature of the term “potential” that is the basis of revealing the matter of recreational potential and distinguishing its main structural components. The paper represents conceptual principles of regional RP development, determines the significance of regional policy of development of recreational potential of the region and distinguishes the principles of its formation. Groups and interests of stakeholders that influence regional RP development as well as types of their interrelations have been represented in the thesis. The analysis of the level of separate structural components development has been performed and the assessment of the level of regional RP development in Ukraine has been done. The strategies of regional RP development have been formed. The ways of improvement of regional management of interaction between stakeholders have been worked out. The peculiarities of marketing supply of regional RP development have been revealed.

Key words: recreational potential, regional development, recreants, recreational resources, recreation.

Підписано до друку 25.10.2014 р. Формат 60x84 ¹/₁₆. Папір офсетний.
Друк на різнографі. Обсяг 0,9 ум. друк. арк. 0,7 обл.-вид. арк.
Наклад 100 пр. Зам. 605.

Видавець і виготовлювач – Вежа-Друк
(м. Луцьк, вул. Бойка, 1, тел. (0332) 29-90-65).

Свідоцтво Держ. комітету телебачення та радіомовлення України
ДК № 4607 від 30.08.2013 р.